

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo, 15. april 2011

Deres ref: 2010/05024 ME/ME3 HHO:elt

Høringsuttalelse til NOU 2010:14 Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte

Norsk Presseforbund (NP) er som kjent et fellesorgan for norske medier – trykt presse, radio, tv og nettpublikasjoner – i pressefaglige og presseetiske spørsmål. Også ytringsfrihet og offentlighet står sentralt i vårt arbeid. Normalt avgir ikke Presseforbundet høringsuttalelser i saker som dreier seg om økonomi eller eierskap, som flere av våre medlemsorganisasjoner stiller med. Men i spørsmål om fremtidig mediestøtte gjør vi et unntak, fordi det dreier seg om de overordnede prinsipper som uttrykkes i Vær Varsom-plakatens kapittel 1, Pressens samfunnsrolle, om selve samfunnsoppdraget: Informasjon, debatt og samfunnskritikk.

Det kan ikke herske tvil om at pressestøtten – kombinasjonen av momsfritak, produksjonsstøtte og diverse andre statlige tiltak – ikke bare har sikret en rikere avisflora i Norge enn i nesten alle land, men også i helt avgjørende grad bidratt til en rikere og mer omfattende offentlig samtale. Norge er et lite språksamfunn, og ville ikke ha kunnet holde seg med et slikt mangfold av journalistiske medier dersom ikke staten hadde sett det som sin oppgave å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Pressestøttens kritikere viser til en rekke kjente utenlandske aviser som har klart seg uten offentlig støtte, men de glemmer å nevne at nesten ingen av dem ville ha kunnet overleve i et såpass lite samfunn som det norske – uten pressestøtte.

Har aldri vært friere

Det er grunn til å understreke, overfor de som på et prinsipielt grunnlag er kritisk til offentlig mediestøtte, at norsk presse aldri har vært friere enn etter at pressestøtten ble innført. Tidligere ble pressen riktignok kalt "den fjerde statsmakt", men var i praksis ofte bare en forlenget arm av den første, den andre og den tredje.

Pressestøtten har sikret et godt medietilbud over det ganske land, med aviser som har vært og er helt avgjørende for nasjonal og internasjonal informasjon og debatt, aviser som formidler verdier og tar standpunkt på tvers av den alminnelige mening, en lokalpresse som gir tallrike småsamfunn over hele landet en felles referanseramme, og en fagpresse og en dagspresse som på sitt beste også foretar journalistiske dypdykk, journalistikk som er noe langt mer enn det Virginia Wolfe kalte regndråper på havets overflate.

Pressestøtten ble i sin tid etablert fordi de politiske partiene trengte avisene som politiske instrumenter og talerør. Når mediene ikke lenger er instrumenter for noen, kanskje bortsett fra publikum, er det mediene selv som må overbevise myndigheter og publikum om at mediestøtten trengs for å opprettholde og styrke samfunnets åndelige helsetilstand. Mediestøtteutvalgets mandat viser at våre myndigheter i dag aksepterer den forpliktelse de har for den offentlige samtale, eller som det heter i utvalgets mandat: *"... å opprettholde et medie- og kulturmangfold av høy kvalitet og (høy) redaksjonell standard"*.

Nullmoms

Prinsipielt mener Norsk Presseforbund at alle medier som vedkjenner seg sin journalistiske samfunnsrolle – å informere om det som skjer i samfunnet, avdekke kritikkverdige forhold, ta standpunkt, formidle verdier og målbare holdninger – bør behandles likt, og da heller ikke pålegges moms, uansett hvilke plattformer man opererer på. Nullmoms på digitalt formidlet **journalistikk** er det logiske. Vi vil også advare mot den forestilling at de såkalte sosiale medier noen gang kan erstatte den rolle de etablerte medier har når det gjelder informasjon og samfunnsdebatt. De sosiale medier er kommunikasjonsformer, ikke journalistikk, og kan i beste fall bli et viktig supplement.

Subsidiært vil NP på det sterkeste anbefale at momsfrirket på papiraviser og tidsskrifter opprettholdes, og at ukeblader og annen elektronisk distribuert journalistikk får redusert momsen til åtte prosent.

Det er spesielt viktig at papiravisene får beholde momsfrirket. For det første utgjør papiravisene – med utgangspunkt i sterke, tradisjonelle publisistiske miljøer forpliktet av pressens faglige og etiske normer – langt det viktigste tilskudd til samfunnsdebatten og en kvalifisert offentlig samtale. Slik vil det være i mange, mange år framover.

Vilje og evne til å endre

For det andre er det en fordel også for framtidige journalistikk på nye og elektroniske plattformer – og det er ingen tvil om at mer og mer av journalistikken vil ligge er – at de miljøer som tar samfunnsoppdraget på alvor, også får økonomiske muligheter til å videreutvikle den elektroniske journalistikken. Da nettjournalistikken var ny, var det mange som fryktet at den ville føre til et etisk og kvalitetsmessig svekkelse også av journalistikken i trykt presse. Når det hos oss ikke har gått slik, og nettjournalistikken ikke er blitt den søppelplass mange fryktet, skyldes det første og fremst at det var de tradisjonelle publisistiske miljøer som kom til å dominere også den nye nettjournalistikken. Norske medier var tidlig ute også på nett. Papiravisene publisistiske tradisjoner og en relativt god økonomi gjorde det mulig å utvikle gode, etisk og faglig bevisste nettaviser.

Fortsatt momsfririk for papiravisene og noenlunde tilfredsstillende økonomi for mediehusene er en av forutsetningene for videre utvikling av nye plattformer og nye finansieringsmodeller for den elektroniske journalistikken. Innføring av moms på papiraviser vil svekke innovasjonskraften. Her kan man trygt snu det gamle ord om å forandre for å bevare, til å bevare for å forandre.

Informasjon og debatt

Norsk Presseforbund vil mene at kvalitetsjournalistikk i dag trengs mer enn noen gang før. En informasjonsformidling i stadig større tempo er ikke nødvendigvis en fordel for samfunnet. En ny elektronisk mediehverdag må ikke føre til at vårt gamle problem, *for lite informasjon*, forvandles til et nytt problem, nemlig *for mye informasjon*. Allerede i dag vasser vi i informasjon. En stor del av denne informasjonen kan vi med fordel klare oss uten, og en kvalifisert offentlig samtale trenger medier som tar publikum med gjennom informasjonsjungelen og påpeker sammenhenger.

Den avdøde amerikanske historieprofessoren Christopher Lasch har påpekt at informasjonsrevolusjonen som skulle høyne publikums kunnskaper, i virkeligheten har redusert folks kunnskaper om offentlige anliggender. Lasch har formulert det slik i boken "Elitenes opprør og sviket mot demokratiet", Pax Forlag 1996:

"Det demokratiet har bruk for, er en kraftfull offentlig debatt, ikke informasjon. Selvsagt trenger det informasjon også, men den type informasjon det trenger, kan bare fremskaffes gjennom debatt. Vi vet ikke hva vi behøver å vite før vi stiller de rette spørsmålene, og vi kan bare finne fram til de rette spørsmålene om vi lar våre egne forestillinger om verden bryne seg på det som fremkommer i den offentlige debatten. Informasjon, som vanligvis sees som en forutsetning for debatt, bør heller betraktes som et biprodukt av debatten. Når vi innlater oss på diskusjoner som helt og fullt skjerper og fanger vår oppmerksomhet, gir vi oss til å speide etter relevant informasjon. Ellers mottar vi informasjonen passivt – hvis vi overhodet mottar den."

En slik kraftfull offentlig debatt vil ennå i mange år framover være avhengig av den trykte presse og de tradisjonelle medier, som vil behøve tilfredsstillende økonomiske vilkår for å utvikle kvalitetsjournalistikk på nettet. En svekkelse av de medier som mer enn noen andre samler mennesker om en felles referanseramme, vil i hvert fall bety et samfunn hvor det er lett å komme til orde, men vanskelig å bli hørt.

Vi viser for øvrig til omfattende høringsuttalelser fra mange av våre medlemsorganisasjoner.

Med vennlig hilsen
for NORSK PRESSEFORBUND

Per Edgar Kokkvold
generalsekretær